

نگاه علم در آفرینش های هنری

مقالات نگاشته شده بینلایم تا ابعاد این مفهوم آشکارتر گردد

سلطه ی اطلاعات بر تحقیقات

بدون شک اعتبار مقاله ی علمی (به خصوص مقالات تحلیلی) تنها موارد مستند یا کشف شده ی ذهنی و فلسفی نیست که کشف شده ها و یافته های عقلی و درونی، اعتبار خویش را از نتیجه های فردی می گیرند و اگر بپذیریم فرد خود حاصل زمان و مکان و استعدادهای ذاتی خویش بوده است، نمی توان یافته های فردی را کافی دانست (نمی گویم معتبر). حداقل این که یافته های فردی مرتب با اثبات گوی تجربه خود و دیگران در حال تغییر شکل و جهت بوده و حتی گاهی ابطال پذیر می شود.

تفاوت تدریجی که بین یافته های فردی قدیمی با جدید آرام آرام دیده می شود نحوه بهره گیری آن ها از اطلاعات مختلف بیرون خود را نشان می دهد. اگر اصل بر تفهیم و انتقال یافته ی تحلیلی در متن باشد این متن در صورتی معتبر محسوب می شود که تار و پود آن مبتنی بر نتایج علوم قطعی و یا اطلاعات صحیح بوده باشد. ضرورت وجود اطلاعات در تحلیل و علوم تحلیلی انکار ناپذیر است. اما چه نوع اطلاعاتی؟ نوع اطلاعات باید با موضوع تحقیق تناسب داشته باشد. حتی اگر گاه برخی از شیوه ها و مکاتب فکری مصر باشند از هر عددی نتیجه ی تحلیلی استخراج کنند به عنوان مثال به طور واضح نمی توان از «مقدار تولید گندم» به «تحلیل ارزش های هنری حاکم» رسید گرچه چنین پیوندی حلقه های واسله و گم شده ای دارد که حتی این مثال دور از ذهن را مسلم

آن چه یک مقاله را علمی می کند رعایت قویینی است که در پژوهش های آکادمیکی مهم محسوب می شوند. هدف مقاله جهت مقاله، منابع، منطق به کار رفته، اطلاعات دقیق، نتیجه گیری روشن، از جمله اعتبار یک مقاله ی علمی است.

پژوهش به حوزه های علمی محدود نیست. چون باور قالب مفهوم پژوهش فراتر از فلسفه ها و دانش های علمی و تجربی است. گرچه امروز مراد از پژوهش، امر کیفی و فرهنگی نیز است. اما این امر در آغاز راه مختص بررسی های کمی بوده است. «کیفیت» بنا به خصیلت اندازه گیری سخت آن، زبانی غیر از توصیف و تحلیل نمی شناخته زمانی که ریاضیات جدید برای درک بهتر از زبان کیفی بهره جست و مفاهیم غیر رقمی نیز به جهان عدد و رقم نزدیک تر شدند. به تدریج ثابت شد که کیفیت نمی تواند از کمیت گریزان باشد و برعکس.

گسترده علوم طوری تغییر پیدا کرده است که عصر حاضر را عصر شبکه های اطلاعاتی داخل هم رفته معرفی می کنند. چیزی که قبلاً جدا جدا بوده و رشد هر کدام به «زیروم ران» که درختی و بوته ای بوده است، بوته ها و درخت های شبکه اطلاعاتی به هم پیوسته و گسترده عملاً عمیق اند. اما به تدریج عمق جای خود را (در این عصر) به عمق معکوس یا لوج می دهد. این جاست که فضا و مکان محل تعاملات اطلاعاتی اند. به هر حال تجارب علمی غیر آزمایشگاهی نیز چون تجارب آزمایشگاهی از نقطه ی شروع تا انتها روشن مند شده اند. عللها می توانند کیفی شوند و کیفیت ها می توانند عدد نگاهی به پژوهش های انجام شده در ایران بیان گر توجه جامع دانش مندان و متفکران به مفهوم پژوهش است. مفهومی که نشانه های

بسی شفاف و قابل رویت پژوهش را در پیش خود جای داده است.

بسی شفاف و قابل رویت پژوهش را در پیش خود جای داده است. به جای تولید مقاله ی علمی در (باب پژوهش) کافی است نگاهی به

فرمول آب در همه جای دنیا ثابت است، قطر کره زمین و یا تخمین عمر زمین، اما از آن جا که داشته های علمی حامل مفاهیم درونی شده ای نیز هستند انتقال معنا دچار سکنه می شود. این جا است که ساخت گرای کلیه و ابدیات به اوج رسیده و ارزش فزونی به خود می گیرند ارزشی که گاهی اضافی و حذف شدنی است در این صورت چه بسا مفهوم یا بیانی علمی از ارزش ذاتی خود دور و به ناکجا آبادی دیگر منحرف گردد. بسیاری از کلمه های واحد انگلیسی در زبان فارسی ده ها گونه معنی می یابند با تب و موج جدید کلمه و واژه سازی، بسیاری از این کلمات ضد معنی خود شده و یا حداقل با تعدد کلمات به تشتت معنای ذهنی منجر می شوند. این پیرشانی و اغتشاش به خاطر خلاء نظارتی علمی است.

روند و بسیاری از واژه گان و مفاهیم روزمره و ژورنالیستی، معنی عمیق پیدا می کنند. بنابراین شناخت زبان خارجی به اندازه تسلط به زبان فارسی مهم است. اگر استفاده از منابع خارجی برخاسته از نیاز متن علمی نباشد تدریجاً به نوعی "مدگرایی" گرایش پیدا می کند. "پارامترهای هسته ای" از چنین توجهی بحث می کنند.

مقاله ی علمی چیست؟

با توجه به جدا بودن مفهوم علم و هنر، مقاله علمی - هنری مقاله ای است که به واقع پژوهشی بوده باشد. چون اساساً علم، هنر نیست و هنر نیز علم. حتی اگر این علم شامل بررسی کیفیت (ونه ساخت) یک اثر هنری بوده باشد، علم با هنر متفاوت است. گرچه می توان از منظر علم به هنر و از منظر هنر به علم نگریست اما نتیجه ی هیچ کدام برای نقش علمی رو به رو، الزام آور یا تهدید آور نیست. چرا که اساساً هنر به معنی نقد یا کیفیت نقد نیست. نقد هنر می تواند اثر هنری را قوام دهد. جریان را قوی یا ضعیف کند اما نمی تواند ادعای سازنده گی هنری داشته باشد. یادمان باشد بدترین هنرمندان تاریخ هنر بهترین منتقدان بوده اند. اثر هنری خاست گاه مجموعه استعداد های بشری و ذوق او است. استعداد هایی که چون روحی به اثر هنری دمیده می شوند. در عالم هنر، یک هنرمند می تواند در عالم دیوانه گی یا شیطانی اثری شگرف خلق کند اما یک منتقد نمی تواند در این عالم چیزی را نقد کند.

یک مقاله ی پژوهشی متشکل از ۲ مولفه است: تولید کننده گان، میانجی، مصرف کننده. مقاله ی علمی با هدف تأثیر بخشی بر مصرف کننده و تعیین نوع مصرف نگاشته می شود. نویسنده و محقق از قبل می داند چرا و چه گونه می خواهد کیفیتی را به بیانی خاص مطرح کرده و نوع مصرف را متناسب با نوع مواد و مصالح و محتوای مقاله تنظیم کند. نویسنده مقاله ی پژوهشی حتماً میزان تأثیر بخشی اثرش را اندازه گیری می کند.

ماهیت و جنس فرهنگ همانند علوم قطعی نیست. هر میزان قوانین علمی از تفسیر پردازی دور باشند قوانین و چهارراه های معانی آن علوم مانند هنر تفسیر بردارند. بنابراین سنجش مفاهیم و علوم مربوط به فرهنگ را نمی توان هم چون علوم قطعی مثل ریاضیات و شیمی معیارسنجی کرد. هدایت و جهت دهی تلاش ارباب فرهنگ و هنر، به خاطر اقتدار سلطه ی روح کاپیتالیسم مصرف، به این ریشه ها و کنترل اعصاب جامعه، کاری است بسیار مهم همان چیزی که در طول حیات کاپیتالیسم بارها مورد حمله ی متفکران غربی و غیر غربی قرار گرفته است. اگر این مجادله ی تاریخی را از زمان خویش برکنده و امروز آن را ارزیابی کنیم، در خواهیم یافت کاپیتالیسم در خصوص اعتراض متفکرین دو گونه موضع گیری

داشته است.

الف) اعتراضات را درون سیستم خویش تعریف کرده و خطر زبانی کرده است.

ب) با پیچیده گی فراوان این اعتراضات را به کنترل خود در آورده و جهت دار کرده است.

کنترل و جهت دهی اعتراضات خاص، فراتر و مهم تر از اعتراضاتی است که با توده گرایی اجتماعی شکل می پذیرد. سیستم کنترل مقاله های علمی در زمینه ی فرهنگ و ابدیات به طور خودکار طوری تنظیم شده است که احتیاج به هیچ گونه بهره برداری ابزار نظارت فضای تکنیکی، سلطه ی تکنولوژی و ارزش گذاری های علمی، هنری و ادبی، تابع عوامل ثانوی اند. امروزه جشنواره های سینمایی غربی و مسابقات مهم ادبی به ابزار بودن در دست سیستم کاپیتالیسم متهم اند یا توجه به دو جهت متضاد (و به زعم برخی حتی متخاصم) نمی توان قضاوت علمی را با جبرایت ثانوی که بیش تر صبغه ی تکنولوژیکی دارد پذیرفت. به چه دلیل می باید مفهومی غیر قطعی و فرهنگی را که خاست گاهی غیر از ماده و ملای گرایی دارد تحت کنترل ماده در آورد؟ ارزش پژوهشی یک مقاله ی فرهنگی یا هنری می باید از سلطه ی غربی نگر مادی خارج شود. چرا که ادعا می شود جهت فرهنگی هر تمدنی ممکن است کاملاً با دیگری متفاوت باشد. یکسان سازی و یکسان نگری فرهنگی در پدیده جهانی سازی با حفظ سلطه ی نگرش غربی تعمیم داده می شود. استقلال فرهنگی و حداقل باور تنوع فرهنگی اقتضای می کند که مقاله ی فرهنگی استانداردهای متغیر و حقیقی داشته باشد. این استانداردها وابسته گی شدیدی به عوامل «هم زمانی» و «هم مکانی» دارند.

مخاطب گرایی عام یا نخبه گرایی

رضایت مخاطب مقاله هدف نهایی نگرش آن نیست. چرا که اثبات موضوع مقاله هدف نهایی و غایت هر نویسنده است. اما توجه و حتی تشخیص و انتخاب نوع مقاله ی علمی شکل آرمانی ندارد ما برای ده ها هزار سال آینده نمی نویسیم بلکه هدفمان نگارش برای امروز است. چنین مطلبی، پوسته ی شکل آرمان خواهی قدیمی را برانداخته و در درون سیستم روشنی قرار می گیرد. مقاله ی پژوهشی افشاء، اثبات، احیا و کشف مطلبی است بسیار مهم. البته نوع مخاطب یک مقاله، نوع توجه و اهمیت به مراحل انجام آن را تحت تأثیر قرار می دهد. آن چه موجب فروریزی ارزش نهایی پژوهش علمی محسوب می شود، برهم خوردن مرز بین مخاطب عام و مخاطب خاص است. مقاله ی علمی البته به وسیله مخاطب خاص ارزیابی می شود اما در مفاهیمی چون مطلوبیت عام، شکل خاص ارزیابی علمی را نادیده گرفته و با اصرار، مقاله ی علمی را با هیجان های عامیانه در هم می آمیزد. چنین میلی (قضاوت پژوهش علمی یا نگرش ها و فاکتورهای عامیانه چون مطلوبیت عام) نقطه ی مقابل سلطه ی جبرانه ی قضاوت ریاضی گونه و ماشین وار مقالات پژوهشی یا مخاطب گرایی یا نخبه گرایی متلاطم است. هدف مقاله ی علمی متناسب با موضوع کیفیت مقاله ی علمی از جمله نکات بسیار روشن در دقت بر پژوهش علمی است.

اهمیت منابع علمی در رسایی پیام مقاله ی علمی

منبع علمی بخش مهمی از اعتبار مقاله ی پژوهشی را شکل می دهد. منابع علمی، فرهنگی و تاریخ، به لحاظ کثرت نقل قول برای اعتبار می گردند اما منابعی که کم تر از این جای گاه برخوردارند ممکن است عوامل دیگری را برای غنی سازی جوهر مفهوم خود به خدمت گیرند. تناسب

منابع علمی با محتوای مقاله، تأکیدی بسیار مهم است. در غیر این صورت منابع علمی معتبر به تنهایی نمی‌توانند فاکتور موفقیت مقاله علمی محسوب شوند.

پژوهش عمیق

معنی پژوهیدن چیست؟ جمع آوری اطلاعات؛ بررسی نتایج اطلاعات؛ بررسی پیوند مفاهیم درونی یک موضوع، جهت دل کردن همه ی لرکان مقاله برای اثبات موضوع مقاله؛ در یک رویکرد پژوهشی هدف چه گونه شکل می‌گیرد؟ آیا هدف حاصل فرایندی به نام پژوهش است یا نقطه ی آغاز یک پژوهش؟ آیا هدف مقاله یا پژوهش امری تحمیلی است یا اختیاری؟ بی‌گمان هدف پژوهش عمیق رسیدن به یک حقیقت یا اثبات یک فرضیه است. تفاوت پژوهش های علمی با علوم انسانی، در عمیق بودن آن است. شاید بتوان عمیق بودن پژوهش علوم انسانی و هنر را با دقیق بودن پژوهش علوم قطعی یکی دانست. نتیجه ی پژوهش علمی اگر صدها هزار بار هم تکرار شود باز هم مثل هم است در حالی که نتیجه ی پژوهش های علمی حوزه فرهنگی و انسانی، ممکن است به تعداد پژوهش ها متفاوت و حتی متناقض باشد. پژوهش عمیق این جا معنی پیدا می‌کند یعنی تأییدگیری خود عقلانیت آدم‌ها. چیزی که به نام منطق از آن یاد می‌برند.

پیوسته گی شناخت پژوهش های هنری و مقالات هنری

هر پژوهش علمی در عرصه ی هنر می‌تواند پایه ی پژوهش بعدی قرار گیرد مسلماً پژوهش سعی دارد نکته و زلویه ی تاریکی را روشن کند بنابراین نمی‌تواند به پیوسته گی پژوهش های انجام گرفته شده بی‌توجه باقی ماند. در اتمسفر پژوهشی، همه ی کارهای انجام شده سنگین اند. پژوهش های علمی نمی‌تواند به امور انجام شده بی‌توجه باشد.

معرفی علمی یا اطلاعات علمی؟

به همان میزان که بین دانشمندان و اندیشمندان تفاوتی اساسی وجود دارد بین اطلاعات و تفسیر نیز تفاوت اساسی وجود دارد. دانشمندان یافته های خود را بر اساس آزمون و خطا و نتیجه ی تکرار پذیر به دست می‌آورند اما اندیشمندان چنین روندی را طی نمی‌کنند.

"معرفت" مفهومی فراعلمی و حتماً فرا آگاهی است. چون یک سوی آن به معرفت گر و سوی دیگرش به جامعه (انسان) متعلق می‌گردد. مقاله ی پژوهشی در این دو جنبه (انسان و جامعه) متعلق به هر دو است.

سوال باشد:

"چه گونه ساختن"

بل که می‌باید پاسخ داد:

"چرا ساخته شد؟"

نباید این اصل فراموش شود که پژوهش هنری با کیفیت به نام اثر هنری رو به رو است. چه بخشی از آثار هنری که مستقیماً از معرفت علمی کسب شده و چه بخشی از آن که به طور غیر مستقیم و ایجاد شده است. حتماً مواردی چون توجه به خصلت های فردی هنرمند که در این نوع پژوهش شناسی مورد تأکید قرار می‌گیرد نیز در نهایت تحت تأثیر عامل هنری چون جامعه است.

مثلاً امروزه در انواع تقسیم بندی های هنر به این عناوین تقسیم می‌شود:

الف) هنر مردمی

ب) هنر آکادمیک

ج) هنر خاص

د) هنر اقتصادی و تبلیغاتی

و) هنر سیاسی

آگاهی از میثاق پیدایش چنین جریان های جهت درک و فهم بهتر این عناوین ضروری است در همه ی آن ها یک روح حاکم است «روح هنر» که با ذوق بشر ارتباط دارد.

کلام آخر

گرچه فقر پژوهشی و یا کژی شیوه و هدف گذری آن امری فراگیر بوده و تنها حوزه هنر را شامل نمی‌شود اما با توجه به مفهوم هنر و پژوهش هنر، ما باید چارچوب پژوهش های هنری را روشن گردانیم. پژوهش خوب زمانی زنده و پویا خواهد بود که در تعامل یا تقابل با پژوهش های دیگر بوده باشد. به چیزی بنزد و یا از چیزی حمایت کند. به دنبال اثبات یا نفی باشد. بنابراین اطلاع از وضع پژوهش های انجام شده به طور عام کاری است بسیار مهم. پژوهش خوب زمانی راه درستی را خواهد پیمود که هم از خود اطلاعات مفید بر جای بگذارد و هم از اطلاعات بر جای مانده آگاهی داشته باشد. در این صورت، فرضیه، نفی، اثبات و هدف در پژوهش معنی دقیق و صحیحی خواهند یافت.

پژوهش علمی می‌باید واحد مطالعه را نیز تعیین کند این که چه زمینه هایی می‌تواند مستقیم و یا غیر مستقیم مقاله ی پژوهشی را غنی تر کند. تشخیص این نیاز محتاج دقت نظر است نه پیروی از روش های متداول. واحد مطالعه از جریان های ابتدایی، کلمات تا مفاهیم گسترده بهره می‌گیرند اما می‌باید از پیش به جای گاه اعتبار و ارتباط آن ها اندیشیده شده باشند. آمار و ارقام زده گی نمی‌تواند مسیر یک تحقیق را به تنهایی روشن کند مگر آن که در جهت هدفی روشن و با آگاهی به کار گرفته شده باشد. در عین حال چنان چه خود آمارها و ارقام نادرست باشند می‌توانند جهت تحقیق را منحرف کرده و منجر به نتیجه ای غیر واقعی شوند.

